

Judikatūras krājums

ĢENERĀLADVOKĀTES TAMARAS ČAPETAS [TAMARA ČAPETA]
SECINĀJUMI,
sniegti 2022. gada 14. jūlijā¹

Lieta C-392/21

TJ

pret

Inspectoratul General pentru Imigrări

(*Curtea de Apel Cluj* (Klužas apelācijas tiesa, Rumānija) lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu)

Lūgums sniegt prejudiciālu nolēmumu – Sociālā politika – Darba ņēmēju drošības un veselības aizsardzība – Direktīvas 90/270/EEK 9. panta 3. punkts – Darbs ar “displeju ierīcēm” – Darba ņēmēju acu un redzes aizsardzība – Jēdziens “speciāli korigējoši līdzekļi”

I. Ievads

1. Direktīvā 90/270/EEK² (turpmāk tekstā – “Displeju ierīču direktīva”), kas pieņemta 1990. gadā, kad darbs pie displeju ierīcēm vēl nebija tik izplatīts, ir noteiktas vairākas ar displeju ekrāniem saistītas arodveselības un drošības prasības. No mūsdienu viedokļa šajā direktīvā ir ietverti elementi, kas var šķist pašsaprotami vai pat nostalgiski, piemēram, rakstāmmašīnu izslēgšana no tās darbības jomas³. Tomēr Displeju ierīču direktīvā ir paredzētas arī tiesības, kurām ir daudz lielāka rezonanse laikā, kad darbs pie displeja ekrāna tagad ir visuresošs. Tā tas ir, piemēram, ar tiesībām, kas izriet no šīs direktīvas 9. panta 3. punkta, attiecībā uz darbinieka tiesībām uz “speciāliem korigējošiem līdzekļiem” darbam pie datoru ekrāniem.

2. Tieši par šīm tiesībām ir runa šajā lietā. Pēc ārsta speciālista apmeklējuma prasītājs, kuram pasliktinājās redze, iegādājās jaunas brilles ar korigējošām lēcām. Viņa darba devējs atteicās segt izmaksas par tām. Tas noveda pie strīda *Curtea de Apel Cluj* (Klužas apelācijas tiesa, Rumānija), iesniedzējtiesā.

3. Šī tiesa citastarp nav pārliecināta, vai jēdziens “speciāli korigējoši līdzekļi”, kā tas ir iekļauts Displeju ierīču direktīvas 9. panta 3. punktā, attiecas uz brillēm ar korigējošām lēcām.

4. Lai gan pirmajā mirklī tā ir neuzkrītoša, interpretācijai, kas Tiesai ir jāsniedz šim terminam, būs plašāka ietekme ne tikai uz prasītāja veselību, bet arī uz aizsardzības sistēmu saskaņā ar valsts tiesību aktiem visiem darbiniekiem, kuriem jāstrādā pie datoru ekrāniem.

¹ Oriģinālvaloda – angļu.

² Padomes Direktīva (1990. gada 29. maijs) par minimālajām prasībām attiecībā uz drošību un veselības aizsardzību darbā ar displeju ierīcēm (piektā atsevišķā direktīva Direktīvas 89/391/EEK 16. panta 1. punkta nozīmē).

³ Displeju ierīču direktīvas 1. panta 3. punkts.

II. Atbilstošās tiesību normas

5. Displeju ierīču direktīvas 9. panta nosaukums ir “Darba ņēmēju acu un redzes aizsardzība”, un tajā ir noteikts:

“1. Darba ņēmējiem ir tiesības uz attiecīgu acu un redzes pārbaudi, ko veic persona ar šim darbam nepieciešamo kvalifikāciju:

- pirms darba uzsākšanas pie displeja ekrāna,
- ik pēc noteikta laikposma darba gaitā, un
- ja viņiem ir redzes grūtības, kas var būt saistītas ar darbu pie displeja ekrāna.

2. Darba ņēmējiem ir tiesības uz oftalmoloģisku izmeklēšanu, ja 1. punktā minētā pārbaude parāda, ka tā ir nepieciešama.

3. Ja 1. punktā minētās pārbaudes vai 2. punktā minētās izmeklēšanas rezultāti parāda, ka tas ir nepieciešams, un, ja nevar izmantot normālus koriģējošus līdzekļus, darba ņēmēji jānodrošina ar speciāliem koriģējošiem līdzekļiem, kas ir piemēroti attiecīgajam darbam.

4. Pasākumi, kas tiek veikti saskaņā ar šo pantu, nekādā gadījumā nedrīkst radīt darba ņēmējiem papildu finansiālās izmaksas.

5. Darba ņēmēju acu un redzes aizsardzību var iekļaut valsts veselības aizsardzības sistēmā.”

III. Pamatlietas fakti un prejudiciālie jautājumi

6. Prasītājs pamatlietā ir nodarbināts Rumānijas Imigrācijas ģenerālinspekcijā (turpmāk tekstā – “Inspekcija”). Veicot savus pienākumus, viņam ir jāstrādā pie displeja ierīces. Prasītājs apgalvo, ka šis darbs kopā ar citiem riska faktoriem esot izraisījis būtisku viņa redzes pasliktināšanos, kā rezultātā viņam pēc ārsta speciālista ieteikuma bija jānomaina brilles.

7. Prasītājs norāda, ka Rumānijas valsts veselības sistēma neesot varējusi atlīdzināt summu 2629 Rumānijas leju (RON) apmērā (aptuveni 543,00 EUR dienā, kad tika uzsākta tiesvedība), kas atbilst speciālā redzes korekcijas līdzekļa vērtībai, kā arī nodokļus par brilli, lēcu, brillu ietvaru un darba izmaksām. Prasītājs esot iesniedzis Inspekcijai, viņa darba devējam, pieprasījumu par šo summu, kas ticis noraidīts.

8. Pēc tam 2020. gada 19. jūnijā prasītājs cēla prasību *Tribunalul Cluj* (Klužas apgabaltiesa, Rumānija) pret savu darba devēju, lūdzot piespriest šai pusei samaksāt viņam prasīto summu. Šī tiesa noraidīja viņa lūgumu, pamatojoties uz to, ka nebija izpildīti šādas atmaksas juridiskie nosacījumi. Ar attiecīgo tiesību aktu, ar ko transponē Displeju ierīču direktīvu⁴, netika radītas tiesības uz speciālo koriģējošu līdzekļu izmaksu atlīdzināšanu, bet gan tikai tiesības tikt nodrošinātam ar šādām ierīcēm, ja to lietošana ir nepieciešama.

⁴ Valsts tiesa atsauca uz *Hotărârea Guvernului nr. 1028/2006 privind cerințele minime de securitate și sănătate în muncă referitoare la utilizarea echipamentelor cu ecran de vizualizare* (valdības lēmums Nr. 1028/2006 par minimālajām drošības un veselības aizsardzības prasībām darbā pie displeja ierīces) 14. pantu.

9. Prasītājs šo spriedumu pārsūdzēja *Curtea de Apel Cluj* (Klužas apelācijas tiesa), kas ir iesniedzējtiesa šajā lietā.

10. Šī tiesa uzskata, ka ir nepieciešama Displeju ierīču direktīvas 9. pantā lietotā jēdziena “speciāli koriģējoši līdzekļi” interpretācija, jo šis jēdziens šajā direktīvā nav definēts. Tā arī uzskata, ka šis jēdziens būtu jāinterpretē tādējādi, ka tas ietver brilles, ciktāl tās būtu nepieciešamas darbiniekiem, kuriem darba apstākļu dēļ ir pasliktinājusies redze. Turklāt iesniedzējtiesai ir šaubas par to, vai Displeju ierīču direktīvas 9. pantā minētie “speciālie koriģējošie līdzekļi” ir līdzekļi, ko izmanto tikai darba vietā vai arī tos var izmantot ārpus darba vietas.

11. Šādos apstākļos *Curtea de Apel Cluj* (Klužas apelācijas tiesa) nolēma apturēt tiesvedību un uzdeva Tiesai šādus prejudiciālus jautājumus:

- “1) Vai [Displeju ierīču direktīvas] 9. pantā izmantotais jēdziens “speciāli koriģējoši līdzekļi” ir jāinterpretē tādā nozīmē, ka tajā nevar iekļaut brilles ar koriģējošām lēcām?
- 2) Vai [Displeju ierīču direktīvas] 9. pantā izmantotais jēdziens “speciāli koriģējoši līdzekļi” ir jāsaprot tikai kā līdzekļi, ko izmanto vienīgi darba vietā/darba pienākumu veikšanai?
- 3) Vai pienākums nodrošināt speciālu koriģējošu līdzekli, kas paredzēts [Displeju ierīču direktīvas] 9. pantā, attiecas tikai un vienīgi uz līdzekļa iegādi, ko veic darba devējs, vai arī to var interpretēt plaši, proti, iekļaujot arī iespēju, ka darba devējs sedz līdzekļa iegādei nepieciešamos izdevumus, kas radušies darba ņēmējam?
- 4) Vai ar [Displeju ierīču direktīvas] 9. pantu ir saderīgi, ka darba devējs sedz šos izdevumus kā vispārēju atalgojuma palielinājumu, ko pastāvīgi maksā kā “palielinājumu par apgrūtinātiem darba apstākļiem”?”

12. Rakstiskus apsvērumus Tiesai iesniedza Inspekcija, Itālijas un Rumānijas valdības, kā arī Eiropas Komisija. Netika lūgts rīkot tiesas sēdi, un tā arī netika rīkota.

IV. Vērtējums

13. Tiesa lūdza secinājumos koncentrēties tikai uz pirmo iesniedzējtiesas uzdoto jautājumu. Ar šo jautājumu iesniedzējtiesa vēlas noskaidrot, vai jēdziens “speciāli koriģējoši līdzekļi”, kas lietots Displeju ierīču direktīvas 9. pantā, ir jāinterpretē tādā nozīmē, ka tajā nevar iekļaut brilles ar koriģējošām lēcām.

14. Uz šo jautājumu atbildēšu šādi. Pirmkārt, sniegšu dažus ievada apsvērumus saistībā ar kontekstu, kurā ietilpst Displeju ierīču direktīva, un kas tādējādi ietekmē tās interpretāciju (A). Otrkārt, piedāvāšu jēdziena “speciāli koriģējoši līdzekļi” interpretāciju, lai atbildētu, vai šis jēdziens ietver koriģējošas brilles un kāda veida (B).

A. Ievada apsvērumi

15. Displeju ierīču direktīva ir viena no divdesmit⁵ “atvasinātajām direktīvām”⁶, kas pieņemta saskaņā ar Direktīvas 89/391/EEK⁷ (Pamatdirektīva) 16. panta 1. punktu.

16. Līdzīgi kā māte veido sava bērna skatījumu uz dzīvi, Pamatdirektīvas visaptverošais mērķis ir ieausts Displeju ierīču direktīvā, tostarp īpašajā jomā par darbu pie displeja ierīcēm⁸. Tādēļ ir nepieciešams īsi iepazīstināt ar Pamatdirektīvu.

17. Pamatdirektīva tika pieņemta, pamatojoties uz EEK līguma 118.a pantu (tagad LESD 153. pants), kas ir sociālās politikas pasākumu juridiskais pamats⁹. Tiesa uzskatīja, ka šis noteikums piešķir Savienībai plašas pilnvaras veikt pasākumus darba ņēmēju veselības un drošības aizsardzībai¹⁰.

18. Stājoties spēkā Eiropas Savienības Pamattiesību hartai (turpmāk tekstā – “Harta”), darba ņēmēju veselība un drošība tika apstiprinātas kā Savienības tiesību sistēmā atzītas pamattiesības. Tās 31. panta 1. punktā ir noteikts, ka “[i]kvienam darba ņēmējam ir tiesības uz veselībai nekaitīgiem, drošiem un cilvēka cieņai atbilstīgiem darba apstākļiem”. Interesanti atzīmēt, ka Hartas skaidrojumos teikts, ka 31. panta 1. punktu ir iedvesmojusi Pamatdirektīva¹¹. Tādējādi var secināt, ka šī direktīva kopš tās pieņemšanas ir bijusi pamattiesību izpausme, kuras tikai kodificētas ar Hartu.

⁵ Eiropas Darba drošības un veselības aizsardzības aģentūra sniedz visaptverošu šo direktīvu sarakstu. Skat. https://oshwiki.eu/wiki/General_principles_of_EU_OSH_legislation.

⁶ Par Pamatdirektīvas statusu kā “ietvaru” skat. spriedumu, 1996. gada 12. novembris, Apvienotā Karaliste/Padome (C-84/94, EU:C:1996:431, 65. punkts); ģenerālvokāta F. Ležē [*P. Léger*] secinājumus lietā Apvienotā Karaliste/Padome (C-84/94, EU:C:1996:93, 65. punkts un šī punkta 28. zemsvītras piezīme); ģenerālvokāta D. Ruīsa-Harabo Kolomera [*D. Ruiz-Jarabo Colomer*] secinājumus lietā Komisija/Vācija (C-103/01, EU:C:2002:738, 31. punkts) un ģenerālvokāta H. Saugmandsgora Ēes [*H. Saugmandsgaard Oe*] secinājumus lietā *Ministrstvo za obrambo* (C-742/19, EU:C:2021:77, 25. punkts). Skat. arī Bercusson, B., *European Labour Law*, 2. izd., CUP, Kembridža, 2009, 58. lpp.; un Barnard, C., *EU Employment Law*, 4. izd., OUP, Oksforda, 2012, 511. lpp.

⁷ Padomes Direktīva (1989. gada 12. jūnijs) par pasākumiem, kas ieviešami, lai uzlabotu darba ņēmēju drošību un veselības aizsardzību darbā (OV 1989, L 183, 1. lpp.).

⁸ Skat. it īpaši Displeju ierīču direktīvas ceturto apsvērumu (“minimālo prasību ievērošanai, nodrošinot augstāku drošības līmeni darba iecirkņos ar displeju ierīcēm, ir būtiska nozīme darba ņēmēju veselības un drošības nodrošināšanā”) un tās 1. pantu (kurā noteiktas minimālās prasības darba ņēmēju aizsardzībai darbā pie displeju ierīcēm). Skat. arī spriedumu, 2000. gada 6. jūlijs, *Dietrich* (C-11/99, EU:C:2000:368, 36. punkts) (atbilstība minimālajām prasībām, lai nodrošinātu labāku drošības līmeni darbstacijās ar displeju ekrāniem, ir būtiska, lai nodrošinātu darba ņēmēju drošību un veselības aizsardzību).

⁹ Šajā ziņā skat. ģenerālvokāta Dž. Pitrucellas [*G. Pitruzzella*] secinājumus lietā *Academia de Studii Economice din București* (C-585/19, EU:C:2020:899, 27. punkts) (uzlabojums, paredzot minimālās prasības veselības un drošības aizsardzībai darba vietās, ir galvenais elements Savienības sociālo tiesību uzbūvē).

¹⁰ Skat. spriedumu, 1996. gada 12. novembris, Apvienotā Karaliste/Padome (C-84/94, EU:C:1996:431, 15. punkts), kurā Tiesa uzskatīja, ka EEK līguma 118.a pantā ietvertie jēdzieni, it sevišķi vārdi “jo īpaši darba vidē”, liecina par labu to pilnvaru plašai interpretācijai, kuras ar [EEK līguma] 118.a pantu tiek piešķirtas [Eiropas Savienības] Padomei, lai aizsargātu darba ņēmēju veselību un drošību”. Skat. arī ģenerālvokāta F. Ležē secinājumus lietā Apvienotā Karaliste/Padome (C-84/94, EU:C:1996:93, 39.–62. punkts), kurā tiek apgalvots, ka šajā Līguma pantā ietverti jēdzieni izcelsme, kā arī augstais darba ņēmēju aizsardzības līmenis, kas, šķiet, tiek panākts, izmantojot šajos jēdzienos lietoto valodu, attaisno EEK līguma 118.a panta darbības jomas plašu interpretāciju.

¹¹ Hartas 31. panta 1. punkta skaidrojumos ir noteikts: “Šī panta 1. punkta pamatā ir Direktīva 89/391/EEK par pasākumiem, kas ieviešami, lai uzlabotu darba ņēmēju drošību un veselības aizsardzību darbā.

19. Saskaņā ar iepriekš minēto Tiesa apstiprināja, ka Pamatdirektīvas darbības joma un noteikumi prasa plašu interpretāciju¹². Tajā pašā laikā ir jāierobežo visi izņēmumi no tās darbības jomas vai citu direktīvu darbības jomas, kuru mērķis ir aizsargāt darba ņēmēju veselību un drošību¹³.

20. Tā kā Pamatdirektīvas nepārprotams mērķis ir veicināt veselības un drošības apstākļu uzlabošanu darbā¹⁴, šis mērķis tiek sasniegts ar divu veidu pasākumiem saskaņā ar “atvasinātajām direktīvām”: pasākumiem, kas novērš bīstamas darba vides risku darba ņēmēju veselībai¹⁵ un pasākumus, kuru mērķis ir labot konkrētu darba ņēmēju grupu veselības un drošības apstākļus¹⁶.

21. Ņemot vērā šo kopīgo mērķi gan labot, gan novērst situācijas, kas saistītas ar darba ņēmēju veselību un drošību¹⁷, ir jāinterpretē Displeju ierīču direktīvas 9. pants¹⁸.

B. Termina “speciāli korigējoši līdzekļi” interpretācija

22. Displeju ierīču direktīvas mērķos, ņemot vērā tiesisko regulējumu, kurā tā ietilpst, ir atzīta nepieciešamība aizsargāt darba ņēmēju veselību un drošību, identificējot un labojot viņu redzes grūtības.

23. Šīs direktīvas 9. pantā šis vispārējais aizsardzības mērķis tiek pārvērst darba ņēmēja tiesībās. Šīs tiesības ietver tiesības uz diagnostikas izmeklējumiem un speciāliem korigējošiem līdzekļiem, ja to lietošana ir nepieciešama.

24. Tādējādi 9. panta 1. punktā, pirmkārt, ir noteikts, ka darba ņēmējiem, kuri izmanto displeju ierīces, ir tiesības saņemt acu un redzes pārbaudes pirms darba pie displeja ekrāna un tā laikā¹⁹. Pēc tam 9. panta 2. punktā darba ņēmējiem ir dotas tiesības uz oftalmoloģisku izmeklēšanu, ja tā ir

¹² Šajā nozīmē skat. spriedumus, 2000. gada 3. oktobris, *Simap* (C-303/98, EU:C:2000:528, 34. punkts), un 2004. gada 5. oktobris, *Pfeiffer* u.c. (C-397/01 līdz C-403/01, EU:C:2004:584, 52. punkts); ģenerāladvokāta L. A. Hēlhuda [*L. A. Geelhoed*] secinājumus lietā Komisija/Vācija (C-5/00, EU:C:2001:365, 47. un 48. punkts).

¹³ Tādējādi tiek ierobežotas profesijas, kuras var uzskatīt par “dažu valsts dienestu darbības īpatnībām, piemēram, bruņotajos spēkos vai policijā, vai kādā īpašā civilās aizsardzības dienestā” Pamatdirektīvas par drošību un veselības aizsardzību darbā 2. panta 2. punkta nozīmē. Šajā nozīmē skat. spriedumus, 2004. gada 5. oktobris, *Pfeiffer* u.c. (C-397/01 līdz C-403/01, EU:C:2004:584, 54. punkts), 2018. gada 20. novembris, *Sindicatul Familia Constanța* u.c. (C-147/17, EU:C:2018:926, 53. punkts); un spriedumu, 2021. gada 15. jūlijs, *Ministrstvo za obrambo* (C-742/19, EU:C:2021:597, 55. un 56. punkts).

¹⁴ Skat. tās 1. pantu. Skat. arī Klindt, T. un Schucht, T., “Art. 1 Ziel der Richtlinie”, no: Franzen, M., Gallner, I. un Oetker, H., *Kommentar zum europäischen Arbeitsrecht*, 4. izd., C. H. Beck, Mīnhene, 2022, 410. lpp., 1. punkts un tajā minētā judikatūra; autori direktīvu uzskata par Savienības veselības un darba drošības tiesību aktu “konstitūciju”.

¹⁵ Skat., piemēram, Padomes Direktīvu 90/269/EEK (1990. gada 29. maijs) par minimālajām prasībām attiecībā uz drošību un veselības aizsardzību kravu apstrādē ar rokām, pastāvot īpašam riskam darba ņēmējiem gūt muguras traumas (ceturtā atsevišķā direktīva Direktīvas 89/391/EEK 16. panta 1. punkta nozīmē) (OV 1990, L 156, 9. lpp.); un Padomes Direktīva 98/24/EK (1998. gada 7. aprīlis) par darba ņēmēju veselības un drošības aizsardzību pret risku, kas saistīts ar ķīmikāliju izmantošanu darbā (četrpadsmitā atsevišķā direktīva Direktīvas 89/391/EEK 16. panta 1. punkta nozīmē) (OV 1998, L 131, 11. lpp.).

¹⁶ Skat., piemēram, Padomes Direktīvu 92/85/EEK (1992. gada 19. oktobris) par pasākumu ieviešanu, lai veicinātu drošības un veselības aizsardzības darbā uzlabošanu strādājošām grūtniecēm, sievietēm, kas strādā pēcdzemdību periodā, vai strādājošām sievietēm, kas baro bērnus ar krūti (desmitā atsevišķā direktīva Direktīvas 89/391/EEK 16. panta 1. punkta nozīmē) (OV 1992, L 348, 1. lpp.).

¹⁷ Skat. Pamatdirektīvas 1. panta 2. punktu, 6., 7. un 10. apsvērumu (kas attiecas uz nepieciešamību ieviest preventīvus pasākumus) un 11. apsvērumu (kas attiecas uz nepieciešamību samazināt vai novērst riskus darbinieku drošībai un veselībai). Skat. arī spriedumu, 2003. gada 22. maijs, Padome/Nīderlande (C-441/01, EU:C:2003:308, 38. punkts) (tajā precizēti šie mērķi un piebilsts, ka Savienības likumdevējs ir apsvēris vairākus līdzekļus, kas būtu piemēroti, lai veicinātu to sasniegšanu).

¹⁸ Šajā ziņā skat. spriedumu, 2000. gada 6. jūlijs, *Dietrich* (C-11/99, EU:C:2000:368, 37. un 38. punkts), kurā Tiesa paskaidroja, ka, interpretējot Displeju ierīču direktīvas darbības jomu saskaņā ar tās 2. panta a) apakšpunktu, “šauri, lai no tās darbības jomas izslēgtu ekrānus, kuros tiek rādīti filmu ieraksti, ievērojama skaitam darba ņēmēju tiktu liegta direktīvas nodrošinātā aizsardzība” un tas “nopietni iedragātu direktīvas efektivitāti”.

¹⁹ Šajā ziņā tā darbojas kā preventīvas un uz risku balstītas pieejas izpausme darba ņēmēju veselībai un drošībai, kas pieņemta Pamatdirektīvas 6. pantā.

nepieciešama. Ja kāda no šīm pārbaudēm liecina, ka tas ir nepieciešams, un ar nosacījumu, ka nevar izmantot normālus koriģējošus līdzekļus, 9. panta 3. punktā ir paredzēts, ka darba ņēmējiem ir tiesības bez izmaksām saņemt speciālus koriģējošus līdzekļus²⁰.

25. Iesniedzējtiesa ar pirmo jautājumu vaicā, vai jēdziens “speciāls koriģējošs līdzeklis” ietver arī koriģējošās brilles.

26. Vispirms zināmu skaidrību varētu ieviest Displeju ierīču direktīvas likumdošanas vēsture. Kā rakstveida apsvērumos norādīja Komisija, lai gan šīs direktīvas sākotnējā priekšlikumā esot ticis izmantots termins “brilles”, tas galu galā ticis aizstāts ar plašāku jēdzienu “koriģējošie līdzekļi”²¹. Tādējādi šis termins ietver ne tikai brilles, bet, iespējams, arī cita veida līdzekļus, ar kuriem var labot redzes traucējumus vai novērst redzes bojājumus (piemēram, zilās gaismas ekrāna filtri).

27. Tādējādi, lai gan Displeju ierīču direktīvā ir nošķirta jēdziena “koriģējošs līdzeklis” “normālā” un “speciālā” versija, abi termini ietver brilles. Tomēr tas, kas tiek saprasts ar “speciālo” koriģējošo līdzekli vai, vienkāršāk sakot, kas ir “speciālās” brilles, nav definēts un tāpēc ir jāinterpretē. Tagad pievērsīšos šai interpretācijai.

28. Atšķirība starp “normāliem” un “speciāliem” koriģējošiem līdzekļiem apvienojumā ar 9. panta shēmu, kas ļauj nodrošināt “speciālus” koriģējošus līdzekļus tikai pēc tam, kad to nepieciešamība ir konstatēta pārbaudēs saskaņā ar tā 1. un 2. punktu, ko ar “normāliem” koriģējošiem līdzekļiem nevar novērst, skaidri apzīmē kritērijus, kas jāizmanto, novērtējot, uz kurām brillēm var attiecināt “speciālu” koriģējošu līdzekļu jēdzienu.

29. Šie kritēriji ir, pirmkārt, tas, ka nevar izmantot “normālus” koriģējošus līdzekļus un, otrkārt, ka “speciālais” koriģējošais līdzeklis ir “piemērots attiecīgajam darbam”.

30. Attiecībā uz pirmo kritēriju, šķiet, ka Displeju ierīču direktīvas 9. panta 3. punkta formulējuma interpretācija *a contrario* nosaka, ka “normālie” koriģējošie līdzekļi ir tie, kurus ikdienā lieto ārpus darba vietas un kuriem nav īpašas saistības ar darbu pie displeju ierīcēm. Šādā gadījumā, piemēram, ikgadēja regulāra lēcu maiņa personai, kura jau nēsā brilles un kopš bērnības ir tuvredzīga, ietilptu “normāla koriģējoša līdzekļa” kategorijā.

31. Pirmā kritērija otrajā daļā, ka “nevar izmantot” normālus koriģējošus līdzekļus, noteikts, ka, lai ierīci varētu kvalificēt kā “speciālu koriģējošu līdzekli”, tai ir jāpārsniedz tas, ko normāls koriģējošs līdzeklis varētu labot ikdienas dzīvē, iespējams, koncentrējoties uz redzes grūtību novēršanu, kas kavē attiecīgo darbu. Līdz ar to ārsta vai optometrista izrakstītas lēcas, kas paredzētas vispārēju acu problēmu vai redzes traucējumu novēršanai, bet ir piemērotas arī darbam ar vizuālo displeju ierīcēm, ja tās nav izrakstītas, ņemot vērā šo darbu, būtu kvalificējamas kā “normāls koriģējošs līdzeklis”. Savukārt tā sauktās “datorbrilles”, kas paredzētas īpaši tāpēc, ka tiek strādāts pie displeju ekrāna, būtu kvalificējamas kā “speciāls koriģējošs līdzeklis”²².

²⁰ Ģenerāladvokāta D. Ruisa-Harabo Kolomera secinājumi lietā Komisija/Itālija (C-455/00, EU:C:2002:211, 18. punkts).

²¹ Skat. priekšlikuma Padomes direktīvai par minimālajām prasībām attiecībā uz drošību un veselības aizsardzību darbā ar vizuālo displeju ierīcēm 9. pantu (COM(88) 77 galīgā redakcija) (OV 1988, C 113, 7. lpp.).

²² Atsevišķi pētījumi liecina, ka nodarbinātības attālumu dažādība, izmantojot dažādas digitālās ierīces, var attaisnot datoru brilles ar progresīvām lēcām, lai koriģētu tālredzību, nevis vispārīgāku dioptriju korekciju. Skat., piemēram, Sheppard, A., un Wolffsohn, J., “Digital eye strain: prevalence, measurement and amelioration”, *BMJ Open Ophthalmology*, 3.(1.) sēj., BMJ, 2018, 6. lpp., un citus tur pieminētus pētījumus.

32. Otrais kritērijs, jēdziens “piemērots attiecīgajam darbam”, kas ietverts Displeju ierīču direktīvas 9. panta 3. punktā un tūlīt aiz jēdziena “speciāli koriģējoši līdzekļi”, liek domāt, ka pēc šīs direktīvas 9. panta 1. un 2. punktā veiktajiem novērtējumiem, lai novērstu konstatētās redzes grūtības, ir nepieciešams “speciāls koriģējošs līdzeklis”. Korekcija ir nepieciešama, lai varētu sākt vai turpināt darbu pie displeju ekrāniem vai arī lai novērstu turpmākus redzes bojājumus. Citiem vārdiem sakot, speciāli koriģējoši līdzekļi ir attaisnojami tieši tāpēc, ka tie ļauj personai strādāt pie displeja ekrāna. Ja persona nestrādātu pie displeja ekrāna, būtu piemērotas citas brilles.

33. Lai rastos tiesības uz speciāliem koriģējošiem līdzekļiem, nav nepieciešams, kā to ierosinājis atbildētājs pamatlietā, ka bez šādām brillēm nebūtu iespējams strādāt ar vizuālo displeju ierīcēm. Šāda interpretācija būtu pretrunā drošības un veselības aizsardzības darbā tiesiskā regulējuma kā preventīvajam, tā arī korektīvajam mērķim.

34. Tāpat būtu pretrunā šiem mērķiem un plašajai interpretācijai, ko Tiesa piemēroja attiecībā uz tiesību aktiem drošības un veselības aizsardzības darbā jomā²³, uzstāt, ka tiesības uz speciāliem koriģējošiem līdzekļiem rodas tikai tad, ja redzes bojājumi ir radušies, strādājot pie displeju ierīces.

35. Šādu cēloņsakarību *prima facie* varētu secināt no 2002. gada 24. oktobra sprieduma lietā Komisija/Itālija (C-455/00, EU:C:2002:612) 28. punkta. Tiesa tajā ir norādījusi, ka Displeju ierīču direktīvas 9. panta 3. punktā paredzētie “speciālie koriģējošie līdzekļi” “ir paredzēti esošo bojājumu novēršanai”. Tomēr šo sprieduma punktu nevar aplūkot ārpus šīs lietas konteksta. Šis spriedums izriet no pārkāpuma procedūras, ko Komisija uzsāka pret Itālijas Republiku par Displeju ierīču direktīvas 9. panta neatbilstīgu īstenošanu. Spriedums citastarp attiecās uz iespējamo faktu, ka Itālijas Republikas nebija precīzi transponējusi Displeju ierīču direktīvas 9. panta 3. punktā paredzētos nosacījumus, saskaņā ar kuriem darba devējiem ir jānodrošina speciāli koriģējoši līdzekļi.

36. 28. punktā Tiesa atbildēja uz Itālijas valdības argumentu, ka Itālijas tiesību akti, ar kuriem transponē Displeju ierīču direktīvas 9. pantu, esot jāinterpretē saistībā ar šo valsts tiesību aktu noteikumiem par individuālās aizsardzības līdzekļiem (turpmāk tekstā – “IAL”), kuri ietvēra nosacījumus, atbilstoši kuriem darba devējam ir jānodrošina IAL. Šķiet, ka termina “bojājums” lietojums izriet no Tiesas šajā punktā veiktā salīdzinājuma starp speciāliem koriģējošiem līdzekļiem un IAL, un bojājuma, ko ar pēdējiem minētajiem cenšas novērst. Šo viedokli apstiprina šī sprieduma 29. punkts, kurā Tiesa vēlreiz ir uzsvērusi atšķirību starp speciāliem koriģējošiem līdzekļiem un IAL, kā arī riskus, kurus ar pēdējiem cenšas novērst²⁴, lai atspēkotu Itālijas valdības pieļauto šo abu jēdzienu sajaukšanu. Līdz ar to šī sprieduma 28. punkts ir jāskata no šāda viedokļa.

37. Pat pieņemot, ka aplūkojamajā spriedumā Tiesa ieviesa jēdzienu “bojājums” (jēdzienu, kas netiek lietots pašā Displeju ierīču direktīvā), tā nenorādīja, ka bojājumiem ir jābūt nodarītiem, strādājot pie displeja ierīces. Drīzāk šķiet, ka Tiesa vispārīgi norāda, ka šādiem koriģējošiem līdzekļiem ir jālabo “esošie” bojājumi. Redzes grūtībām (Displeju ierīču direktīvā lietotais termins) patiešām ir jāpastāv kā nosacījumam, lai rastos tiesības uz speciālu koriģējošu līdzekli, lai nodrošinātu darbu ar ekrānu vai novērstu turpmākus redzes bojājumus. Tomēr redzes grūtību cēlonim nav jābūt darbam pie displeja ekrāniem.

38. Šķiet, ka pati 9. panta shēma arī liecina, ka redzes grūtībām nav jāizriet no darba pie ekrāna, lai rastos tiesības uz speciālu koriģējošu līdzekli. Lai gan šīs direktīvas 9. panta 1. punkta trešajā ievilkumā ir īpaši minēts, ka redzes grūtības, ko var būt izraisījis darbs pie ekrāniem, attaisno

²³ Skat. šo secinājumu 17., 19. un 20. punktu.

²⁴ “Individuālie aizsardzības līdzekļi, uz kuriem ir atsauces [Itālijas tiesību aktos], atkal ir vienkārši riska novēršanas veidi.”

oftalmoloģiskās pārbaudes procedūras sākšanu un galu galā var nodrošināt speciālu koriģējošu līdzekli saskaņā ar tās 9. panta 3. punktu, to pašu procedūru var uzsākt arī pirms darba sākšanas pie displeja ekrāna vai ik pēc noteikta laikposma darba gaitā, attiecīgi saskaņā ar Displeju ierīču direktīvas 9. panta 1. punkta pirmo un otro ievilkumu²⁵.

39. Neviens no šiem ievilkumiem neliecina par cēloņsakarību starp iespējamām redzes grūtībām un darbu pie displeja ekrāna. Tomēr visi trīs Displeju ierīču direktīvas 9. panta 1. punkta ievilkumi var novest pie speciālu koriģējošu līdzekļu nodrošināšanas saskaņā ar šīs direktīvas 9. panta 3. punktu, ja var konstatēt saikni ar “attiecīgo darbu” saskaņā ar šo pašu pantu.

40. Vai, ņemot vērā divus iepriekš minētos kritērijus, uz brillēm, ko prasītājs šajā lietā iegādājies, attiecas atbildētājam “9. panta 3. punktā noteiktais pienākums”?

41. Lai gan šis jautājums galu galā ir jāpārbauda valsts tiesai, man šķiet, ka atbildei ir jābūt apstiprinošai.

42. Pirmkārt, iesniedzējtiesa ir norādījusi, ka prasītājs pamatlietā patiešām ir konsultējies pie ārsta speciālista, jo viņa redze bija ievērojami pasliktinājusies. Šķiet, ka tas atbilst alternatīvajiem priekšnoteikumiem saskaņā ar Displeju ierīču direktīvas 9. panta 1. un 2. punktu. Otrkārt, šīs konsultācijas laikā saņemtais ieteikums ir bijis nomainīt prasītāja brilles. Treškārt, šāda brilļu maiņa nozīmē, ka esošās brilles, ko izmantoja prasītājs pamatlietā, vairs nebija piemērotas viņa redzes korekcijai, jo īpaši ņemot vērā viņa parasto un vecuma tālredzību, kā tas ir nepieciešams darbam pie displeju ierīcēm.

43. Ņemot vērā iepriekš minēto, varētu būt piemērojama Displeju ierīču direktīvas 9. panta 3. punktā ietvertā pienākuma loģika: atbildētājam ir jānodrošina prasītājam brilles, ar kurām tiek koriģēta viņa pasliktinājusies redze, un jāturpina ļaut viņam strādāt pie displeju ierīcēm.

V. Secinājumi

44. Ņemot vērā iepriekš minēto, ierosinu Tiesai uz *Curtea de Apel Cluj* (Klužas apelācijas tiesa, Rumānija) uzdoto pirmo prejudiciālo jautājumu atbildēt šādi:

Padomes Direktīvas 90/270/EEK (1990. gada 29. maijs) par minimālajām prasībām attiecībā uz drošību un veselības aizsardzību darbā ar displeju ierīcēm (piektā atsevišķā direktīva Direktīvas 89/391/EEK 16. panta 1. punkta nozīmē) 9. pantā lietotais jēdziens “speciāli koriģējoši līdzekļi” ir jāinterpretē tādā nozīmē, ka tajā ietilpst brilles ar koriģējošām lēcām, ja šīs brilles ir paredzētas īpašu redzes traucējumu novēršanai, lai strādātu pie vizuālo displeju ierīcēm.

Iesniedzējtiesai ir jāpārbauda, vai brilles šajā gadījumā atbilst šīm prasībām.

²⁵ Kā Komisija atzīmē savā atbildē uz rakstveida jautājumu šajā lietā, nosacījuma izteiksmes formas izmantošana Displeju ierīču direktīvas 9. panta 1. punkta trešajā ievilkumā (“kas varētu būt saistītas”), šķiet, arī nozīmē, ka redzes grūtības, kas rodas, strādājot pie displeju ierīcēm, var būt viens no iemesliem, kuru dēļ ir jānodrošina speciāli koriģējoši līdzekļi, bet tas ne vienmēr ir vienīgais iemesls.